

بهترین وزیر جنگ ایران در زمان غیر جنگی/عکس

۱۹ مرداد ۱۳۹۴ ساعت ۱۷:۳۸

محمود جم در روز ۱۹ مرداد ۱۳۴۸ در سن ۸۴ سالگی در تهران درگذشت. این پایان زندگی مردی بود در زمانی که عهده‌دار وزارت جنگ شد. روزنامه «مرد امروز» نوشت: اگر جنگی پیش نیاید بهترین وزیر جنگ است.

محمود جم ملقب به مدیرالملک فرزند، محمد صادق (خواجگان جم) که کنیه خواجگان چند نسل در نیاکان آنها بود؛ ولی پس از رسیدن به وزارت کلمه (خواجگان) [۱] را از فامیل خود حذف کردند. خاندان جم، شجره نامه و نسبشان را به شیخ محمود شبستری می‌رسد.

وی در سال ۱۲۶۱ ش. در تبریز متولد شد. پدرش از کارمندان دولت بود که از کرمان به تبریز مهاجرت کرد. برای پیشرفت و ترقی فرزندان خود توجه کافی مبذول می‌داشت.

او با توجه مخصوص پدرش با تحصیلات متداول و صرف و نحو و ادبیات فارسی را در مدارس رشدیه و کمالیه به پایان رساند و علاوه بر طی دوره مدارس جدید که تازه در تبریز دایر شده بود، در حسن خط و شیوه نگارش و آموختن زبان فرانسوی، کوشش بسیار کرد. [۲]

او در تبریز داروخانه‌ای را اداره می‌کرد و به عنوان طبیب، ولیعهد به دربار قاجار راه یافت و با سمت مترجم دکتر «کوپن» رئیس داروخانه سلطنتی در اوایل ۱۲۸۰ ش.

مشغول به خدمت در دربار ولیعهد محمدعلی میرزا وارد شد. او مدتی مترجم سفارت فرانسه و سپس مترجم اداره گمرکات شد. [۳]

او در کابینه وثوقالدوله وارد کارهای دولتی شد و به ریاست انبار غله منصوب شد و بعد خزانه‌دار شد و مدتی هم والی کرمان و با کمک تیمورتاش وزیر دربار، به استانداری خراسان رسید. شوهر خواهرش حسینقلی نواب وزیر خارجه کابینه مستوفیالممالک منشی ایرانی سفارت فرانسه شد، او بین رجال ایران و سفیر فرانسه نقش واسطه و پیغامبر داشت. [۴]

جم و عرصه سیاست

محمود جم در ابتدا به توصیه‌های دکتر فرانسوی (دکتر کوپن) در تهران مستخدم دولت شد و به ریاست کابینه گمرکات ارتقاء مقام یافت.

در سال ۱۲۹۸ ش. توسط وثوق الدوله به وزارت دارایی آمد و رئیس انبار غله دولتی شد. در بحبوحه کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹

رئیس کل خزانه و دارایی کشور بود که با سردار سپه(رضاخان) و سیدضیاءالدین طباطبایی همکاری می کرد به همین خاطر عضو دولت شد.

هنگامی که مشیرالدوله می خواست جم و نیرالملک هدایت را به عنوان وزیر به مجلس معرفی کند، نمایندگان به علت اینکه آن دو از اعضای کابینه سیدضیاءالدین بودند، اعتراض کردند؛ ولی با وساطت مشیرالدوله مخالفت ها خنثی شد و او در بهمن ۱۳۰۰ به توصیه سردار سپه به وزارت مالیه رسید.[۶]

در اوایل سال ۱۳۱۳ جم به دستور رضاشاه به طور محرمانه کارهای سرلشکر آیرم رئیس شهربانی را زیر نظر گرفت، وقتی آیرم متوجه قضیه شد، خود را به بیماری زد و از کشور گریخت.

او در کابینه قوام السلطنه در سال ۱۳۲۶ وزیر جنگ شد که روزنامه «مرد امروز» نوشت: اگر جنگی پیش نیاید بهترین وزیر جنگ است، از دوره دوم مجلس سنا که از ۲۱ فروردین ۱۳۳۴ او سناتور کرمان شد و تا آخر عمر این سمت را داشت.[۷]

*جم و خاندان پهلوی

محمود جم با رضاشاه پهلوی زمانی که سردار سپه بود، روابط بسیار دوستانه های داشت. او آنچنان به رضاشاه نزدیک شد که رضاشاه او را وزیر کابینه و بعد نخست وزیر و سرانجام وزیر دربار خود کرد.

محمود هنگام تبعید نیز رضاشاه وفادار ماند و او را تا بندر عباس بدرقه کرد و پس از چند سال به قاهره رفت و جنازه رضاشاه را به تهران آورد.[۸]

او از رجال خوش نام و آرام و محافظه کاری بود که هیچگاه با رضاشاه درگیری نداشت و در جریانات سیاسی راهی را می پیمود که مخالفین برایش پیدا نشود.

در زمان سلطنت محمدرضاشاه نیز محمود جم سالیان دراز مشیر و مشاور مورد علاقه پهلوی دوم بود.

فرزندش ارتشبد فریدون جم که به دامادی رضاشاه برگزیده شده بود، به ریاست ستاد بزرگ ارتشتاران و سفارت ایران در اسپانیا رسید.

در فاصله چند سال محمود جم سفیر ایران در مصر و فریدون جم سفیر ایران در اسپانیا بوده اند، مدتی محمود سفیر جنگ بود و سالها بعد پسرش رئیس ستاد بزرگ ارتشتاران شد.[۹]

جم تا آخرین روز عمرش سناتور انتصابی بود و در سالهای آخر از محمد رضاشاه گله داشت ولی تظاهر به این کار نمی کرد.[۱۰]

*نخست وزیر و کشف حجاب

دوره نخست وزیر جم یکی از طولانی‌ترین دوره‌های دولت در حکومت رضاشاه بود و طی آن رخدادهای سیاسی و اجتماعی بسیاری در کشور اتفاق افتاد؛ از جمله: واقعه کشف حجاب، وا داشتن روحانیون به گرفتن جواز عمامه، دستگیری گروه سیاسی ۵۳ نفری، خود کشی علی اکبر داور، بسته شدن قرارداد تقسیم آب رود هیرند میان ایران و افغانستان در ۱۳۱۷ش. شهادت سید حسن مدرس، وزیر مالیه اتمام کار احداث راه آهن سراسری ایران او به تشکیلات فراماسونری ایران تعلق داشت و نامش در فهرست اعضای لژ بیداری، که یکی از نخستین تشکیلات فراماسونری در ایران بود آمده است. [۱۳]

او در خاطرات خود درباره کشف حجاب آورده است که روز ۱۱ آذر کابینه فروغی مستعفی شد که من هم وزیر کشور بودم، با همکارانم خداحافظی کرده و به منزلم در قلهک رفتم، در حدود ساعت سه بعد از ظهر بود. مستخمی نفس زنان خود را به من رسانید و گفت که از دربار تلفن کرده‌اند و شما را می‌خواهند.

من فوراً با دربار تماس گرفتم که گفتند؛ اعلی حضرت شما را احضار کرده‌اند. با عجله خود را به دربار رساندم، بحث در مورد تشکیل کابینه و اعضای دولت بود، شاه گفت: «این چادر و چاقچور را چطور می‌شود از بین برد؟ از وقتی که از ترکیه برگشتم و زندهای آنها را دیدم که دوش به دوش مردان کار می‌کنند، دیگر از هر چه چادری است، بدم می‌آید و آنها را دشمن ترقی می‌دانم، عرض کردم، کار صحیحی است، باید زن را از اندرون بیرون کشید و زنجیر اسارت را از پای او برداشت. فرمودند، چطور است، از داخل دربار شروع کنیم. عرض کردم، روز افتتاح دانشسرای عالی ملکه و شاه دوخت‌ها همراه اعلیحضرت شرکت کنند و به همه وزراء هم گفته شود که با بانوان خود بدون حجاب در این جشن شرکت کنند. این اولین قدم برای رفع حجاب خواهد بود. فرمودند، بروید در هیئت دولت صحبت کنید و طرحهای لازم را بریزید. این انقلاب بزرگ باید با فکر و تدبیر صورت گیرد. موضوع در جلسه هیئت دولت مطرح شد و همه موافقت خود را اعلام کردند.

روز ۱۷ دی فرا رسید من و همسرم که کلاه بر سر گذاشته بود، به صحن دانشسرای عالی وارد شدیم و به تدریج وزراء و همسرانشان با کلاه وارد شدند و بعد اعلیحضرت فقید نطقی فرمودند: «ما میله‌های زندان را شکستیم و خانمها آزاد شدند». [۱۴]

*سرانجام محمود جم

محمود جم که تا پایان عمر سناتور انتصابی مجلس بود، روزها را به مجلس سنا می‌رفت و غالباً ریاست کمیسیون‌های کشور و امور خارجه مجلس سنا هم با او بود و در اوایل سال ۱۳۴۸ش. به زمین افتاد و لکن خصره‌اش شکست و برای معالجه به انگلستان فرستاده شد؛ ولی معالجه موثر واقع نشد.

در هنگام مراجعت به ایران در روز ۱۹ مرداد ۱۳۴۸ در سن ۸۴ سالگی در تهران درگذشت. [۱۹]

منبع: پژوهشکده باقرالعلوم

آدرس مطلب :

[عكس-جنگ-غير-زمان-ايران-جنگ-وزير-بهترين/31193](https://www.cafetari.kh.com/news/31193)